

Miniguide til medarbejderen

Sundhedsrisici

ved arbejde med

spildevand

BFA

Transport
Service - Turisme
Jord til Bord

Branchefællesskab for Arbejdsmiljø

Forord

Branchearbejdsmiljøudvalget Service-Turisme har i samarbejde med branchens parter udarbejdet Branchevejledningen "Sundhedsrisici ved arbejde med spildevand" udgivet i år 2003, som henvender sig til arbejdsgiveren, lederen og sikkerhedsorganisationen. Som opfølgning på Branchevejledningen er denne miniguide udarbejdet og henvender sig til medarbejderen, der arbejder med spildevand.

Arbejdstilsynet har haft miniguiden til gennemsyn og finder, at indholdet i den er i overensstemmelse med arbejdsmiljølovgivningen. Arbejdstilsynet har alene vurderet miniguiden, som den foreligger, og har ikke taget stilling til, om den dækker samtlige relevante emner inden for det pågældende område.

Indholdsfortegnelse

Indledning	2
Smittefare, mikroorganismer og vaccinationer	2
Kemiske påvirkninger	3
Hygiejne	4
Sikkerhedsudstyr og personlige værnemidler	5
Nedstigning i brønd eller lignende	7
Psykisk arbejdsmiljø	8
Sikkerhedsarbejdet	8
Vil du vide mere	9

Indledning

Denne miniguide er til dig, som arbejder med spildevand. Den beskriver kort de arbejdsmiljømæssige forholdsregler, som du skal være opmærksom på.

På de fleste arbejdspladser vil det desuden være nødvendigt med forholdsregler, som er tilpasset arbejdsstedet og til specielle situationer.

Du skal sørge for altid at være grundigt instrueret, inden arbejdet påbegyndes, herunder også om risici ved arbejdet, og hvad du skal gøre i nødsituationer.

Smittefare, mikroorganismer og vaccinationer

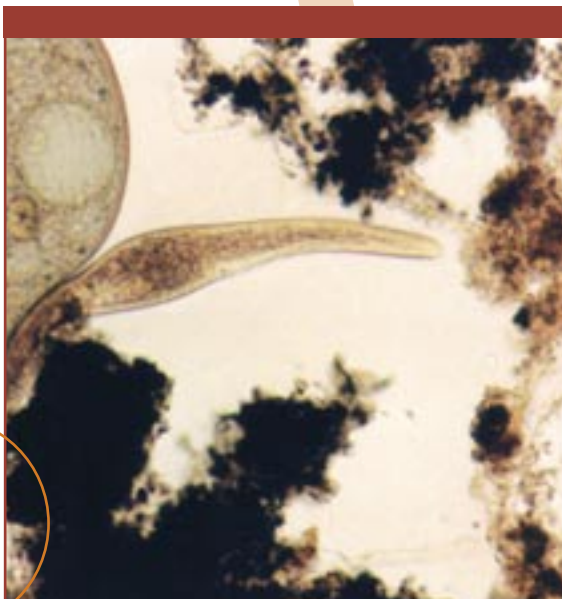
Spildevand indeholder mange mikroorganismer, som kan gøre os syge, hvis de kommer ind i kroppen.

Mikroorganismer kommer oftest ind i kroppen ved indånding, indtagelse eller gennem slimhinder. Derfor skal kontakt med spildevand og slam undgås, og man skal beskytte sig, hvis der er risiko for kontakt og altid overholde reglerne for god hygiejne.

Ved kontakt med spildevand og ved dårlig hygiejne kan mikroorganismer overføres til bl.a. mund og mave-tarmsystem.

Ved beluftning, omrøring eller spuling kan der dannes små dråber i luften (aerosoler), som kan indeholde mikroorganismer, der kan indåndes.

Der vil også kunne opstå infektioner, såfremt spildevand kommer i kontakt med beskadiget hud, f.eks. sår eller hudafskrabninger.

Hvis du har fået sygdomsfremkaldende mikroorganismer ind i kroppen, kan symptomerne være kvalme, træthed, feber, diarré eller gullig hud.

Vaccinationer kan styrke kroppens modstandskraft mod visse mikroorganismer.

Du skal være vaccineret effektivt mod leverbetændelse (hepatitis A), børnelammelse (polio) og stivkrampe (tetanus), når du arbejder med spildevand.

Personer skal ikke vaccineres, hvis de udfører arbejde, der normalt kun medfører en kortvarig kontakt med spildevand, f.eks. i forbindelse med blikkenslagerarbejde og andet VVS-arbejde. Dog skal de vaccineres, hvis arbejdet udføres umiddelbart i forbindelse med installationer (f.eks. afløb og faldstammer), der er del af sygehuse og flygtningeinstitutioner, incl. væresteder, samt ved arbejdssteder, hvor der er begrundet mistanke om betydelig smittefare.

Kemiske påvirkninger

I spildevand og slam findes mange forskellige kemiske stoffer, som kan være farlige ved berøring, og der kan frigives stoffer, som kan være farlige ved indånding – i værste fald livsfarlige.

Derfor er det meget vigtigt at være forsigtig og hellere tage for mange forholdsregler end for få.

Stofferne kan være udledt med spildevandet, eller de kan dannes i kloaksystemet. Specielt ved stillestående spildevand er der fare for udvikling af gasser ved forrådnelse.

Vær opmærksom på spildevands lugt eller ændring i udseende. Hvis der er speciel lugt eller ændring i udseendet, skyldes det måske, at der er farlige stoffer i vandet eller i luften over det.

De mest almindelige farlige gasser, der kan dannes i spildevand, er svovlbrinte og metangas. Gasser kan findes som store bobler under overfladen og kan pludseligt frigives til luften i store mængder, f.eks. ved omrøring eller bevægelser.

- Svovlbrinte er en giftig gas, der lugter af rådne æg, men den hæmmer hurtigt lugtesansen i høje koncentrationer, så du ikke kan være sikker på at lugte den eller andre gasser
- Metangas kan fortrænge luftens ilt, så der opstår iltmangel og kan i høje koncentrationer eksplodere
- Organiske opløsningsmidler kan være udledt med spildevandet i små mængder, men i kloaksystemet kan de samle sig og forekomme i farlige koncentrationer og dermed udgøre farlige situationer.

Hygiejne

Det er vigtigt, at du og dine kolleger udviser god hygiejne under og efter arbejde med spildevand, så I ikke udsætter jer selv og andre for forureninger.

Kommer du i berøring med spildevand, skal du sørge for at vaske dig snarest for at mindske smittefaren.

Arbejdstøj - Når du møder på arbejde, skal du lægge dit private tøj i rent område, gå ind i beskidt område og tage arbejdstøj på. De to områder skal være klart adskilte.

Hvis arbejdstøjet bliver meget beskidt eller gennemblødt, skal du skifte til et rent sæt arbejdstøj. Ved fyraften skal arbejdstøj tages af i beskidt område og evt. placeres i tørrerum eller lægges til vask, hvorefter du skal tage brusebad og efterfølgende tage privat tøj på i det rene område. Bad og omklædning foregår i arbejdstiden. Beskidt arbejdstøj må ikke tages med hjem for ikke at udsætte din familie og andre for smitte.

Spiserum er rent område, og arbejdstøj må ikke bæres her.

Håndvask - eller om nødvendigt badning, skal finde sted før spise-, drikke- og rygepauser samt før og efter toiletbesøg.

Sikkerhedsudstyr og personlige værnemidler

Selvom din arbejdsplads er indrettet bedst muligt, kan det, som en sidste udvej, stadig være nødvendigt at beskytte dig selv ved at bruge personlige værnemidler og andet udstyr til personlig beskyttelse. Din arbejdsgiver skal stille udstyret til rådighed.

Sikkerhedsgruppen skal vurdere, i hvilke situationer der skal anvendes sikkerhedsudstyr eller personlige værnemidler.

Alle steder, hvor det er påbudt at bruge personlige værnemidler, skal dette overholdes for din sikkerheds- og sundheds skyld.

Dine værnemidler skal altid passe til arbejdet og til dig.

Du skal altid sørge for at være instrueret i brugen af værnemidler, inden arbejdet påbegyndes.

Vær opmærksom på, at værnemidler har begrænset holdbarhed og skal jævnligt udskiftes.

Ofte kan det ikke ses, hvor slidt udstyret er, og det kan være nødvendigt med rutinemæssig udskiftning for at sikre god beskyttelse.

Hellere skifte for ofte end tage en risiko.

Husk altid at efterse og rengøre brugte personlige værnemidler efter brug, så de er klar til næste gang.

Arbejdstøjet skal være egnet til det arbejde, der skal udføres, og skal benyttes i hele arbejdstiden ved arbejde med spildevand. Arbejdstøjet kan f.eks. være kedeldragt, sikkerhedsfodtøj, varmt tøj eller vandafvisende overtrækstøj. Du skal have rent skiftetøj til rådighed, så du kan skifte, hvis tøjet bliver vådt eller beskidt.

Beskytteshandsker bør anvendes, når der er risiko for at få spildevand, slam eller kemikalier på hænderne. Eventuelt kan du anvende tynde bomuldshandsker under beskytteshandsker. Vær opmærksom på, at hænderne bør være rene, inden handsker tages på.

Beskytteshjelm skal anvendes, f.eks. hvor der er fare for nedstyrtning, samt under nedstigning og ophold i brønde og lignende steder, hvor du kan støde hovedet.

Øjenværn eller ansigtsskærm skal anvendes, hvis der er risiko for stænk af spildevand eller kemikalier eller ved risiko for kontakt med støv eller dampe. Ved spuleopgaver bør der altid bruges øjenværn.

Åndedrætsværn skal anvendes, når der er risiko for indånding af farlige gasser, støv eller dråber i luften. Det er meget vigtigt, at åndedrætsværn og filter tilpasses arbejdet og luftforureningen. Filtre skal opbevares i lufttæt beholder, også hvis de er monteret på masken.

Vær opmærksom på, at filtre har begrænset holdbarhed. Skift hellere en gang for meget end en gang for lidt.

Hvis der er fare for iltmangel, skal friskluftforsynet åndedrætsværn benyttes. Dette kan være under arbejde i dårligt ventilerede rum som brønde og lignende. Ved risiko for dråber i luften anbefales det at benytte friskluftforsynet åndedrætsværn.

Høreværn anbefales, hvis støjen virker generende eller overstiger 80 dB(A), og høreværn skal benyttes, hvis støjen overstiger 85 dB(A).

Nedstigning i brønd eller ligende

Hvis du eller dine kolleger skal ned i brønd, kloak eller lignende rum med dårlig ventilation, er der stor risiko for, at der er farlige stoffer i luften. Derfor er der en række forholdsregler, som skal tages.

Før arbejdet skal nødopgange åbnes, og den nødvendige afmærkning og afspærring af arbejdsstedet foretages med afspærringer, skilte og lys.

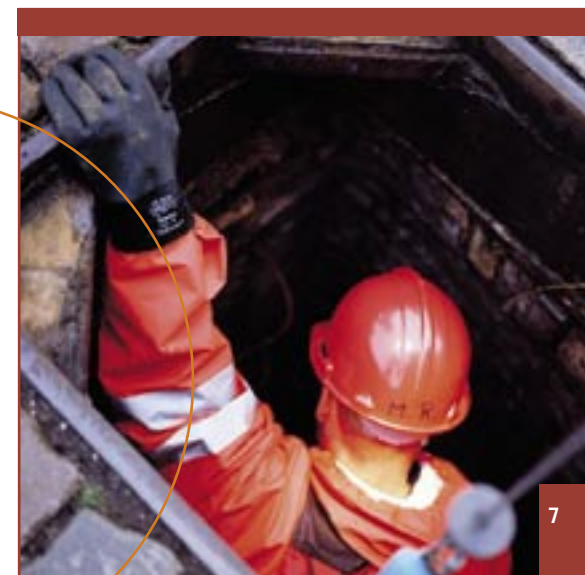
I skal udlufte rummet godt og måle luftkvaliteten før og under arbejdet for at tjekke, om luften er god nok. Målinger giver kun et fingerpeg og er ikke en garanti for god luft.

Under nedstigning i og ophold i brønde eller lignende skal der anvendes løftesele, sikkerhedslinje, handsker og beskytteshjelm.

Hvis der er fare for iltmangel, skal du benytte friskluftforsynet åndedrætsværn.

Oven for nærmeste opgang skal være to vagtmænd, som konstant skal være i kontakt med de arbejdende. Vagtmænd skal have udstyr til at kunne hente tilskadekomne op, dvs. hejseværk, løftesele, handsker, beskytteshjelm og evt. åndedrætsværn.

Er der tegn på dårlig luft, skal arbejdet straks stoppes, og stedet forlades, indtil det er sikret, at forholdene er i orden.

Psyisk arbejdsmiljø

Der kan være arbejdsforhold, som opleves som psykisk belastende. F.eks. hvis du arbejder alene i længere tid, hvis du konstant skal koncentrere dig om overvågning, hvis du arbejder på skæve tidspunkter, eller hvis du er usikker på dine arbejdsforhold.

Forholdene kan gøres gode ved at sørge for at være uddannet og oplært til det arbejde, du skal udføre og ved at vide, hvad der skal gøres i alle tænkelige situationer, herunder hvordan du får hjælp, hvis der er behov for det.

Vær opmærksom på dit og dine kollegers arbejdsmiljø og trivsel. Hvis der er noget, som du mener bør ændres, så sig det til den, der kan gøre noget ved det.

Sikkerhedsarbejdet

Det er arbejdsgiverens ansvar, at arbejdet foregår sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt, og at medarbejderne er tilstrækkeligt instrueret.

Som ansat har du pligt til at deltage i samarbejdet om sikkerhed og sundhed og medvirke til, at arbejdsforholdene er forsvarlige inden for dit område. Hvis du bliver opmærksom på fejl eller mangler, som du ikke selv kan rette, skal du meddele dette til din sikkerhedsrepræsentant eller arbejdsleder.

Mindst hvert 3. år og gerne oftere skal I tage arbejdsmiljøet op til overvejelse ved en arbejdspladsvurdering (APV), hvor du kan komme med forslag til forbedringer af arbejdsmiljøet på din arbejdsplads. APV kan medvirke til, at forhold, der kan være bedre, bliver påpeget, og at gode arbejdsmiljøforhold bliver bevaret.

Mange af de kemiske produkter, som benyttes til drift og vedligehold, betegnes som farlige. Derfor skal arbejdsgiveren lave en arbejdspladsbrugsanvisning, som er en beskrivelse af forholdsregler i forbindelse med brug.

Både arbejdsgiver, arbejdsleder og ansatte kan straffes, hvis reglerne overtrædes.

Vil du vide mere

Materiale udgivet af Branchearbejdsmiljøudvalget service-turisme vedrørende spildevand:

- Branchevejledning - Sundhedsrisici ved arbejde med spildevand, år 2003
- Forebyg arbejdsulykker – to værktøjer til kloak og renseanlæg, udgivet 2003, se desuden www.forebygulykker.dk

Materialerne kan findes på vores hjemmeside [www. bfa-service.dk](http://www.bfa-service.dk)

Arbejdstilsynet, www.at.dk

Adresser og telefonnumre

Branchearbejdsmiljøudvalget Service – Turisme Arbejdsgiversekretariatet

H.C. Andersens Boulevard 18
1787 København V
Tlf. 33 77 33 77
www.bfa-service.dk

Branchearbejdsmiljøudvalget Service – Turisme Arbejdstagersekretariatet

Kampmannsgade 4
1790 København V
Tlf. 88 92 01 43
www.bfa-service.dk

Sekretariat for BFA Transport, Service – Turisme og Jord til Bord

H.C. Andersens Boulevard 18
1787 København V
www.bfa5.dk

Miniguiden henvender sig til medarbejdere, som arbejder med spildevand.

For at der kan arbejdes sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvareligt, er det en forudsætning, at forholdene er indrettet efter forskrifterne i bl.a. kloakbekendtgørelsen, herunder at medarbejderne er instrueret tilstrækkeligt.

Layout: Søren Sørensens Tegnestue Tryk: PrintDivision
1. udgave, 1. oplag 2005 ISBN 87-91106-34-6 Varenr. 16 20 39

